

SUBA JÁNOS*

A VISSZATÉRT FELVIDÉK HATÁRÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSA 1938–1939

THE SETTING OUT OF THE BORDERS FOR THE RETURNED UPPER HUNGARY (FELVIDÉK)

ABSTRACT

The borders set by § 1 of the Vienna Arbitration on 2nd November were drawn on a map of a 1 : 750 000 scale. Because of its small scale, this map did not indicate clearly where some smaller municipalities in the border region would belong. (The actual width of the line itself covered a 750m wide strip of land, crossing through hills and dells.) There was a committee set up to interpret and explain the new border line drawn by the Vienna Decision. It was called the Hungarian-Czechoslovakian Border Setting Committee. The committee's task was to define the exact route of the border line and to define national belonging of the municipalities along it for the piece of land between the Danube and the River Ung. The Committee was in session from 3rd November 1938 to March 1939. Throughout its 25 sessions it made decisions about the border line's detailed and precise route that were acceptable to both parties involved. The Hungarian-Slovakian border was set out in complete on 7th March 1939.

1. Államhatárok kijelölése és menete

Az államhatárok kijelölésének első fázisát rendszeresen azok delimitációja jelenti. Az államhatárok delimitációján az államhatárok megvonását, kitűzését értjük általában, amire rendszerint a béke- és egyéb szerződésekben kerül sor, amikor újból megállapítják az államhatárokat. Emellett általában meghatározzák a határvonal irányát és azt az adatot, bejegyzik a szerződés mellékletét képező térképbe is. Az államhatárok, megállapítását rendszerint megelőzi az attribúciós (allokációs) eljárás, amelynek célja, döntéshozatal a meghatározott földterületek szétválasztása esetleg együvé tartozása ügyében.¹ Az attribúciós döntéseket sokszor az érintett államok, amelyeknek a határaitól van, volt szó, jelenléte nélkül hozták meg. Az allokációnak lehet szerződéses és szerződésen kívüli jellege, Például a trianoni határok megvonásakor szerződésen kívüli jellege volt. Az Felvidék visszatérésekor a két fél együtt határozta meg a területek hovatartozását. Jelen dolgozatunk erről a megállapodás folyamatát mutatja be.

2. Politikai határmegállapítás

2.1. Előzmények

A Müncheneri egyezmény jegyzőkönyvének egyik függeléke szerint a csehszlovákiai magyar kisebbség ügyét tárgyalásokon kell rendezni. Mivel nem tudtak megállapodni, a vitás területekről ezért a döntést a nagyhatalmaktól kérték. Így került vissza Felvidék egy része. A döntőbizottság ítélete a nemzetiségi elv alapján történő határkiigazítás konkrét példája volt.

* Térképtárvezető, Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Térképtár, Budapest.

Első lépésben a területek politikai hovatartozásának elhatárolására a delimitációra került sor. Az 1938. november 2-i bécsi Döntőbírói Határozat 1. §-ában megállapított új határvonalat 1 : 750 000 méretarányú térképen húzták meg.² Kis méretarányánál fogva a térkép nem szabta meg egyértelműen minden határmenti község hovatartozását, ugyanis a vonal vastagsága a valóságban 750 méter széles sávot jelentett, hegyen-völgyön át.

2.2. Magyar–Csehszlovák Határmegállapító Bizottság

A bécsi döntőbírói határozat végrehajtására alakult magyar–csehszlovák bizottságok közül egy bizottság foglalkozott a bécsi döntőbírói által megállapított határvonal értelmezésével és magyarázásával. A létrehozott feladata volt, hogy felvidéket minél hamarabb beintegrálja Magyarország térszerkezetébe.³

Ennek a két fél által létrehozott közös albizottságnak – melyet magyar–csehszlovák határmegállapító bizottságnak is neveztek⁴ – feladata volt a határvonal részletes kitűzése is. Ennek a bizottságnak kellett értelmeznie a döntőbírói vonal futását és a községek hovatartozását a Dunától az Ung folyóig – Ungpinkóc-tól (Pinkovce) keletre – terjedő szakaszban. A bizottság 1938. november 3-ától 1939 márciusáig ülésezett, és 25 ülésen döntött a határvonal részletes kitűzéséről, közösen, viszonylag fájdalommentesen, mindkét fél számára elfogadható módon. A határvonal értelmezésére kijelölt magyar bizottságot a korabeli dokumentumok Határmegállapító bizottságnak nevezték.⁵

2.2.1. M-CS HMB ülései

A határmegállapítás elveit Teleki Pál dolgozta ki.⁶ Teleki Pál szeme előtt a trianoni háttér megállapító bizottságok működése lebegett. A határvonal részletes megjelölését, kitűzését, térképezését, valamint a határokmányok elkészítését nemzetközi határmegállapító bizottságok végezték el – határszakaszonként – 1921 és 1925 között. A határmegállapító bizottságok, mivel utasításuk csak szűk területre terjedt ki a határvonal mindkét oldalán, a községek kataszteri határait nem vették figyelembe. Így történt, hogy a trianoni határvonal 220 község (76 a csehszlovák, 50 a román, 70 a jugoszláv és 22 az osztrák határon) területét kettészelte. 1011 birtokosnak (290 a csehszlovák, 597 a román, 100 a jugoszláv és 24 az osztrák határon) szétvágták a birtokát. A határ 46 vasutat és 107 országutat keresztezett.

A határmegállapításnál az addigi tárgyalások alapelveül szolgáló nemzetiségi elv mellett a fő szempont az volt, hogy az új határvonal lehetőleg községi határvonalakon haladjon, s ezáltal minél kevesebb kettős birtokos legyen.⁷ Általános irányelveként leszögezték, hogy a bizottság működésének alapja a bécsi döntőbírói határozathoz mellékelt térkép, és a legfontosabb szempont az etnikai elv. Hangsúlyozták, hogy a katonai bizottság által megállapított demarkációs vonal nem vág elébe a végleges rendezésnek.

Az egész határvonalat 5 főszakaszra osztották fel: 1. Somorja–Léva, 2. Léva–Rimaszombat, 3. Rimaszombat–Kassa, 4. Kassa–szlovák–rutén határ (Ungvár), 5. Szlovák–rutén határ–Feketeardó.

A munkaterv szerint a Bizottság munkafeladata – a delimitációs tárgyalások mellett – az volt, hogy öt csoportra osztva, csoportonként, a felsorolt szakaszok szerint a határvonalat minél előbb a helyszínen bejárja és a helyszínen esetleg felmerülő különleges kívánságokat, továbbá a községi határvonalakban időközben bekövetkezett változásokat megállapítsa. A helyszíni bejárás utáni tárgyalásokon kellett megállapítani a határvonal végleges helyzetét. Az 1939 márciusában megindítandó helyszíni eljárás során kellett azután ezt a határvonalat a természetben kitűzni, felülvizsgálni, majd kövekkel megjelölni, és azt köve-

tően geodéziailag felmérni.⁸ A határmegállapítás költségeit a két államnak közösen és egyenlő arányban kellett viselni, s a mérnöki munkálatokhoz egyenlő számú mérnököt bocsátottak rendelkezésre.

Megegyeztek abban, hogy a döntőbírák által megvont vonalon kisebb változásokat a bizottság saját hatáskörében is intézhet, a nagyobb változtatásokhoz azonban kormányjóvá-hagyás szükséges. Feltételezték azt is, hogy olyan esetek is előfordulhatnak, amelyekben a döntőbírák hozzájárulását is ki kell kérni. A lakosság óhajait és panaszait mindkét részről a közigazgatási hatóságoknak kell összegyűjteni és a bíróság elé terjeszteni. Ezek ismeretében kell a bizottságnak dönteni arról, hogy mely esetekben tartja szükségesnek a helyszíni kiszállást. A helyszínre kiszálló bizottságok dönteni nem fognak, csak véleményt nyilvánítanak a plenáris bizottság számára.⁹ A magyar–csehszlovák határmegállapító bizottsága 1938. november hó 9-i ülésén elhatározta, hogy – mivel a trianoni magyar–csehszlovák határvonal megszűnt –, az ott elhelyezett határköveket kiszedeti és azokat az új határvonal megjelölésére felhasználja.¹⁰

Először a tárgyalások alapjául szolgáló térképanyagot egyeztették. Ezt megkönnyítette az a tény, hogy mind Magyarország, mind Csehszlovákia – az Osztrák–Magyar Monarchia utódállamai közül – a monarchia által rendszeresített méretarányú térképműveket használt. Az érdemi munka előtt az 1 : 75 000 méretarányú térképszelvényekbe berajzolták a községhatárokat és szükség szerint a néprajzi határokat.¹¹ A bizottság munkáját az az elv vezérelte, hogy: „...a bécsi térképlap, a nemzetiségi elv és a községhatárok érintetlenül hagyásának elve alapján a határra való kiszállás szükségességét a legtöbb esetben lehetséges lesz elkerülni”.¹²

A csehszlovák fél beszerezte a terület kataszteri térképeit is. Vita tárgyát képezte, hogy a határmegállapításnál elvileg a politikai községhatár vagy pedig a kataszteri községhatár irányadó-e, hiszen a két községhatár nem mindig esett egybe.¹³ Az 1938. november 14-i ülés a nyugati határvonalon – a Dunától kb. Tardoskeddig terjedő szakaszon – megállapítandó határvonal kérdésével foglalkozott. A határvonal megállapítása során elvi megállapodás jött létre, azokra a részekre vonatkozólag, amelyek tekintetében nem volt nézeteltérés.

Másnap a bizottság folytatta a határvonal konkrét megállapítását a Tardoskeddtől Losoncig terjedő szakaszon. A csehszlovák delegáció kérte, hogy a bécsi döntés által Magyarországhoz csatolt Komját és Nagysurány községeket megfelelő kompenzáció ellenében csatolják vissza Csehszlovákiához.¹⁴ A magyar kormány elvben nem ellenezte a döntőbírói határvonalon innen és túl levő egyes területrészek kölcsönös kicserélését.

A bizottság a bécsi döntőbíróóság által megállapított határvonal magyarázata folytán megállapította, hogy Bori és Hévmagyarád községeket – amelyek a katonai bizottság által megállapított demarkációs vonalon kívül, csehszlovák oldalon voltak – Magyarországhoz kell csatolni.

Közben a magyar delegáció összeállította a határvonalon kívül eső területekre támasztott igényét tartalmazó jegyzékét, valamint a határon belül lévő azon területek jegyzékét, amelyekről lemondott volna a másik fél javára.¹⁵ Ugyancsak rangsorolták – bányászati és erdészeti szempontból – azokat a területeket is, amelyeket a kölcsönös területcsere során Csehszlovákiától kérni szándékoztak.

A Losonc–Ungpincók közötti határvonal megállapításánál a döntőbírói határvonal magyarázata során Felsőzellő Pádár (Padány), Felsőfalu és Feketemező községeket – amelyek a katonai demarkációs vonalon kívül estek – Magyarországhoz csatolták.¹⁶ A november 17-i ülésen a kölcsönös területcsere során Magyarországhoz csatolták Mészpest községet, ennek ellenében a magyar fél Lasztóc községtől délkeletre egy kis vasútvonalszakaszt engedett át.

A csehszlovák delegációnak felhatalmazása volt a rutén kormánytól arra, hogy a Magyarország és a Ruténföld közötti új határ megállapítása tekintetében is tárgyaljon.¹⁷ Ezért

kérte, hogy Ungvárnak és Munkácsnak az Ung, illetve Latorca folyók által határolt egyik felét csatolják vissza a Ruténföldre. A magyar delegáció ezt az ajánlatot visszautasította. Az Ungpinkóc–Munkács közötti szakaszon megállapították, hogy a katonai demarkációs vonalon kívül eső Unghosszúmező község Magyarországhoz tartozik.

1938. november 22-ig a bizottság az új határvonalat elvileg megtárgyalta. Ezután mindkét delegáció összeállította azoknak a helységeknek a jegyzékét, amelyeknek hovatartozása nem volt vitás, majd a két jegyzéket összehasonlították.

A határvonal megállapításánál az egyes községeknek a kataszteri községhatár által határolt területükkel együtt való elcsatolása a gyakorlatban a csehszlovák félnek addig 22 000 hektár veszteséget jelentett.¹⁸ Ezért Csehszlovákia kompenzációt kért, amelyet a magyar fél természetesen elutasított, hiszen a kataszteri községhatárokat a határ megállapításánál elvben mindkét részről elfogadták.

2.2.2. Területcsere-bizottság működése

Ezután áttértek a kölcsönös területcserek kérdésének tárgyalására. Megállapodtak, hogy a határmegállapító bizottság csak a területcsere-bizottság munkájának befejezése után folytatja munkáját. A magyar kormány egy külön bizottságot küldött ki, amelynek vezetője Nickl Alfréd követ volt.

A csehszlovák kormány Nagysurányt, valamint Cseklészt és környékét, összesen 5 községet kívánt Csehszlovákiához visszacsatolni, kompenzáció ellenében. Csehszlovákia számára Nagysurány és környéke akkor jelentett volna értéket, ha a Nyitránagykéren át odavezető vasútvonalat és műutat is megkapják. Ezen érvelésük alapján kérték Nyitránagykér, Nyitránagyfalu, Nyitrakiskér és Berencs községeket is, melyeken keresztül vezetett a vasútvonal és műút. Ezen községek lakosai túlnyomórészt magyarok voltak.

A magyar ellenjavaslat a fenti területek átengedése ellenében összesen 29 község – később Nyitracsehit is kérték – területének részben vagy egészben való visszacsatolását kívánta. A csehszlovák fél a 29 község közül 9-nek kirekesztését javasolta, amit a magyarok természetesen nem fogadtak el. A magyar delegáció álláspontja az volt, hogy az általuk kért terület kiterjedésre és lélekszáma nézve nagyobb a Csehszlovákia által kért területnél, annak értéke azonban a magyar számítások szerint jóval alacsonyabb.

A Csehszlovákia által kért területek (túlnyomórészt értékes szántóföldek) összértéke a földérték és a kataszteri jövedelem alapján kiszámítva 35 millió pengőt tett ki. A Nagysurányi Cukorgyár értéke pedig egy 1938 februárjában tett vételi ajánlat, valamint az ott lévő árukészletek alapján kiszámítva 28 milliót. A Csehszlovákia által kért területek összértéke ezek szerint 63 millió pengő.

A Magyarország által kívánt területek (túlnyomórészt csekélyebb értékű földek, erdők) összértéke körülbelül 23 millió, az ott lévő bányakincsek (vasérc stb.) valamint az ipari berendezések és épületek értéke 17 millió, összesen tehát csupán 40 millió pengő értékű. Amennyiben tehát az eredeti magyar ajánlatból még 9 községet kivesznek, az elcserélendő területek közötti értékkülönbség még nagyobb lett volna.

Csehszlovák részről megjegyezték erre, hogy ők etnikai alapon vizsgálták a kérdést, ugyanis a Csehszlovákiának jutó 16 000 főből 15 000 szlovák, ezzel szemben a Magyarországnak jutó 26 000 főből 12 000 szintén szlovák. A magyar delegáció elismerte, hogy etnikai szempontból a javasolt területcsere Csehszlovákiára nézve hátrányosabbnak tűnik, azonban etnikai alapon állva kérniük kellett volna a Nyitrától délre és északkeletre fekvő magyar lakosságú községeket. Csehszlovák részről felhozták még, hogy Szirk községnek és környékének Magyarországhoz való csatolása nyersanyagforrásaitól fosztaná meg a Csehszlovákiában maradó Tiszolci és Zólyombrezói iparvidéket. A magyar delegáció vála-

szában rámutatott arra, hogy az említett iparvidékek helyzete nem olyan, hogy a magyar javaslat szerint Csehszlovákiánál maradó helyekről ne láthatnák el magukat nyersanyaggal; és hogy a kérdéses Szirki bányák túlnyomórészt amúgy is a Rimamurányi vasművek tulajdonát képezik.¹⁹

A legfontosabb elvi kérdés az volt, amelyet még nem döntöttek el, hogy a területcsere alapjául etnikai, vagy gazdasági szempontok szolgálnak-e?

A határkérdés végleges megoldását a honvéd vezérkar főnöke is állandóan sürgette. Átiratában kifejtette, hogy a határmenti lakosság a cseréről elterjedt hírek következtében lelki izgalomban él. A gazdasági élet nem tud a rendes mederben megindulni. A határincidenteek az utóbbi időben ismét sűrűsödtek. A határőrséget magas állományon kell tartani, ami jelentős többletkiadással jár. A kommunista agitáció kihasználja a bizonytalan helyzetből adódó lelki válságot. A vezérkari főnök célszerűnek és kívánatosnak tartotta, hogy a határnak legalább ezt a részét, amely nem vitás, a végleges helyzetnek megfelelően rögzítsék, hogy a súrlódási felületek így is csökkenjenek.²⁰

A következő ülésen a csehszlovák delegáció új javaslattal állt elő, amely szerint Cseklész (Pozsony m. (pozsonyi j.), nyitra megye érsekújvári járásából Komját, Nyitrakis-kér, Nyitranyagkér, Alsószöllös, Felsőszöllös, Csornok, Özdöge, Nyitramalomszeg, Egyhátnagyszeg, Nagysurány, Kisvárad községek és Zsitvaújfalú községeket, valamint Begespuszta cseh telepét kívánta Csehszlovákiához visszacsatolni. E 13 községnek és 1 telepnek a visszacsatolni kívánt területe összesen 23 505 hektár, 24 947 lakossal, amelyből 21 292 szlovák és 3037 magyar nemzetiségű.

A csehszlovák delegáció ezzel szemben felajánlotta Kálasz (Kalász), Nagyhind, Andrási, Ájfalucska, Jászóminsztent, Rudnok, Aranyica, Mecenzéf, Felsőmecenzéf (Lucia bányaival) Stósz (fürdő és erdő nélkül), Hámosfalva, Vága és Alsópokorágy községeket. E 14 községnek a csehek által Magyarország részére felajánlott területe összesen 27 920 hektár, 13 700 lakossal, amelyek közül 5600 szlovák, 3800 magyar és 3500 német nemzetiségű.²¹ A csehszlovák javaslatban nagy aránytalanság volt a kért és a felajánlott területek lakosságára tekintetében (24 947 és 13 700 fő). Igaz, a csehszlovák fél felajánlotta Kálasz és Nagyhind községeket, azonban nem ajánlotta fel a fenti nyitrai községekkel összefüggő területen lévő színmagyar Kiscétény, Babindál, Berencs és Nyitracsehi községeket.

Az első probléma a magyar fél számára az volt, hogy a csehek által kért Nyitrakiskér és Nyitranyagkér tiszta magyar községek. Ezért úgy vélték, hogy adott esetben Nagysurány összeköttetésének biztosítására – nem a közbeeső magyar lakosságú községek átengedése, hanem – az átmenő forgalom (passage) lehetővé tétele a megoldás, vagy más megoldást kell keresni, esetleg azt, hogy a vasútvonalat átténnék.

Ezenkívül a magyar álláspont szerint Andrási és Ájfalucska községeknek gazdasági szempontból nem volt értékük, földrajzi szempontból csak Magyarországhoz tartozhattak, tehát Magyarországhoz való csatolásuk esetén nem lehetett volna értük ellenértéket követelni. Stósz községnél a magyar delegáció a fürdőnek és az erdőnek a községgel együtt való felajánlását, illetve átcsatolását kérte. A csehszlovák delegáció által kért és felajánlott területek között gazdasági szempontból is igen nagy volt az aránytalanság – Csehszlovákia hátrányára. A magyar delegáció ennek kiegyenlítése céljából kérte Alsósajó, Henckő, Nagyveszverés és Kisveszverés községek Magyarországhoz való csatolását.

A magyar álláspont az volt, hogy az újabb csehszlovák kívánságok lényegesen meghaladják a korábbi kívánságok terjedelmét, ugyanis Csehszlovákia kérte Nyitrakiskér és Nyitranyagkér községeket, valamint a tőlük keletre fekvő négy községet is. Ellenértékként az addig felajánlott területeken felül csupán Kálasz és Nagyhind községeket ajánlotta fel. (Emlékeztetül: a csehszlovák fél Jászóminsztent, Rudnok és Aranyida községek területének egy részét ajánlotta fel kompenzációként.) Mivel az általuk felajánlott Vága és Alsó-

pokorágy községek a döntőbírói határvonalon feküdtek, azok hovatarozásáról a határmegállapító bizottságnak kellett döntenie.

A magyar fél szerint Hámosfalunak Magyarországhoz való csatolása csak akkor volna értékes, ha a mögötte fekvő és ipari szempontból fontos Csetneket is átszatolnák. A magyar delegáció hangsúlyozta, hogy a csehszlovák javaslatban a kért és felajánlott területek csak látszólag vannak arányban egymással, mert nem a községek száma, hanem azok gazdasági értéke fontos. Ezen túlmenően, a lakosság számát figyelembe véve is nagy az aránytalanság. Ezért a csehszlovák javaslat csak akkor képezhetné további tárgyalás alapját, ha a Magyarországhoz csatolandó területek sorába Alsósajót és környékét, valamint Ungvár környékén két községet felvennének.

A magyar delegáció javaslata a következő volt: Csehszlovákia visszakapná Cseklészt, amelynek területe 5298 hold, földértéke a kataszteri jövedelem alapján 3 430 000 pengő. Ezzel szemben kérték Rudnok, Jászóminsztent és Aranyida községeket, amelyek összterülete 12 409 hold, földértéke 2 900 000 pengő, a bányakincs értéke 500 000 pengő, összesen 3 400 000 pengő. A magyar fél átadná Komját és Dögöpuszta helységeket, amelyek területe 9540 hold, földértéke 13 000 000 pengő, továbbá Jattómajort (Jattó puszta Nyitranyagkér része), amelynek területe 800 hold. Ezzel szemben kérték Kálasz, Nagyhind, Kiscétény, Babindál, Berencs (Berencsbukóc) és Nyitracsehi községeket, amelyek területe 7210 hold, földértéke 6 677 000 pengő.²²

A csehszlovák fél közölte, hogy Alsósajó községet nem adhatják át, mert Betlér fölött fekszik, az pedig csehszlovák területen maradt. Megjegyezték, hogy Komját községnek Csehszlovákiához való csatolása esetén nem volna összeköttetése az országgal, mert az összekötő útvonalon fekvő Nyitranyagkér és Nyitrakiskér községek a magyar javaslat szerint nem volnának átszatolandók. A magyar delegáció kijelentette, hogy passage vagy más hasonló könnyítések útján az összeköttetést hajlandók biztosítani. A következő tárgyaláson a csehszlovák delegáció Komját községnek Csehszlovákiához való csatolására vonatkozó kívánságát ejtette, tekintettel az esetleges átszatolásból származó különböző, különösen a közlekedési nehézségekre.

A területcserével kapcsolatosan ezután már csak Cseklész községnek Csehszlovákiához való átszatolása maradt az egyedüli aktuális kérdés. Ennek ellenértékeképpen a csehszlovák fél Jászóminsztent és Rudnok községeket ajánlotta fel, ez utóbbit azonban csupán kataszteri határának egy részével. A magyar delegáció közölte, hogy Cseklész átengedése fejében Jászóminsztent, Rudnok és Aranyida községeket kéri, mindhárom teljes kataszteri határával együtt. Amennyiben ezt a javaslatot nem fogadnák el, úgy e csere nem jöhet tekintetbe. Ezután a területcsere-bizottság kijelentette saját feloszlását.²³

A határmegállapító bizottság tudomásul vette, hogy a még egyedül függőben lévő cseklészi kérdést, valamint az esetleg még felmerülő hasonló kérdéseket ezután a saját hatáskörében fogja elintézni.

2.2.3. M-CS HMB ülései

A határmegállapító bizottság ezután újból vizsgálat alá vette a határvonalat – nyugatról kiindulva – a Galánta–Rimaszombat közötti határszakaszon. Hosszú vita fejlődött ki Alsójattó körül. A magyar álláspont szerint e helység Tardoskeddhez tartozik, tehát Magyarországhoz kellene csatolni, a csehszlovák fél szerint pedig különálló község, amely a döntőbírói határvonal szerint Csehszlovákiához tartozik. E kérdést nem sikerült eldönteni. Így az Alsójattótól Zsitvaújfaluiig terjedő határszakasz kérdése nyitva maradt.

Nem sikerült még megegyezésre jutni a cseh kolóniák kérdésében,²⁴ amelyeket a csehszlovák delegáció ellenszolgáltatás nélkül óhajtott Csehszlovákiához átszatolni, mivel azok a döntőbírói határvonal mellett fekszenek.

Vitás maradt Németgurab község hovatartozásának kérdése, mely községet a magyar delegáció a döntőbírói határvonal magyarázata alapján Magyarországhoz kívánta csatolni. Ugyancsak a döntőbírói határvonal magyarázata alapján kérte a magyar delegáció a jelenlegi demarkációs vonalon túl, tehát csehszlovák részen fekvő Ebeck községnek Magyarországhoz való csatolását.

A döntőbírói határvonal magyarázata folytán Hideghét községet Csehszlovákiához csatolták. Ugyancsak vonalmagyarázat alapján Csehszlovákiához csatolták Vága községet. Mivel e község magyar lakosságú, a magyar delegáció kérte annak Magyarországhoz való átcsatolását. Ellenértékül felajánlotta Gány és Barakony szlovák lakosságú községeket.²⁵ Szenc közelében kisebb területcsere lehetősége merült fel, ezért a bizottság a kérdés megvizsgálására albizottságot küldött ki.

A december 20-i ülésen a Rimaszombat-Ungvár közötti határvonalat állapították meg. Megvitatták a Jolsva, Rozsnyó melletti és a Kassától délkeletre levő határszakaszok még nyitott kérdéseit. A Jolsvai szakaszon Kövi és Gömörákos községeket a döntőbírói határvonal magyarázata alapján Csehszlovákiához csatolták. Rekenyeújfalu kérdése továbbra is nyitva maradt, mert a bizottság a vonal magyarázata alapján még nem tudta eldönteni, hogy e községet hova csatolják. Andrási és Ajfalucska községek a vonalmagyarázat alapján Csehszlovákiához kerültek, de a csehszlovák delegáció hajlandónak mutatkozott e községeket megfelelő ellenérték ellenében Magyarországhoz csatolni. A rozsnyói határszakaszon Jászómindzent, Rudnok és Aranyida kérdése függőben maradt, mivel e községek a csehszlovák delegáció által Csehszlovákiához csatolni kért Cseklész ellenértékét képezték volna, s e kérdésben a csehszlovák delegáció még nem nyilatkozott. A magyar fél bejelentette, hogy Cseklész elcsatolása esetén a fent említett három községen kívül a közigazgatásilag Mecenzéfhez tartozó Luciabányát is kéri.

A csehszlovák delegáció bejelentette, hogy a Kassától délkeletre levő határszakaszon Nagyszalánc községet hajlandó Osgyán, Gyürke és Regeteruszka községek ellenében Magyarországhoz csatolni. Elvileg e csere területileg nem lett volna hátrányos a magyar fél számára. Igaz, hogy Osgyán és Regeteruszka szlovák községek, azonban Gyürke (Gyürki) községben magyarok laktak.²⁶ Ezen az ülésen a csehszlovák delegáció rutén tagjai nem voltak Budapesten, ezért az Ungvártól keletre eső határvonal megállapítására nem került sor.

1939 januárjában a csehszlovák fél ismét előhozakodott azzal, hogy a kataszteri községhatárok révén 25 000 holdat veszítenek, és csak akkor hajlandók megtartani a régi megállapodást, ha megfelelő kompenzációt kapnak. Így a tárgyalások megszakadtak. A csehszlovák delegáció a Teleki Pál által kidolgozott elvi álláspontot helyeselte, de nyíltan elismerni nem akarta, ebben presztízs-szempontok gátolták. Ezért Teleki a bécsi térképet felnagyította a magyar követeléseket tartalmazó 75 000-es méretarányra, és ebbe berajzoltatta a kataszteri községhatárokat. A felnagyított térképből megállapítható volt, hogy a bécsi vonal is a községhatárokat követi. Ezt Teleki a térkép alapján magánlevélben közölte a csehszlovák delegáció vezetőjével. Végül is az elvi kérdések kikapcsolásával folytatódtak a tárgyalások.

Közben folytatták a rutén határ megállapítását is. A csehszlovák delegáció újból kérte, hogy Ungvárnak az Ung folyótól, Munkácsnak pedig a Latorca folyótól északra eső részeit csatolják Csehszlovákiához. A magyar delegáció ezzel szemben a határc incidensek elkerülésére, biztonsági és települési szempontokra hivatkozva kérte a demarkációs vonalon túl fekvő községek – Ungvárnál Alsódomonya és Gerény, Munkácsnál pedig Örhegyalja – Magyarországhoz való csatolását. Ezért hajlandók voltak a Munkács melletti Klastromalját demilitarizálva átengedni, amely helységet a csehszlovák bizottság az ott levő és a vallási élet szempontjából fontos kolostor miatt kérte Csehszlovákiához csatolni.²⁷ Előrelépés nem történt, mert a delegáció rutén tagjai a választásokra való tekintettel elutaztak.

A határmegállapító bizottság február 8-iki ülésén a szlovák határ mentén tervezett területcserék kérdésével foglalkozott. A csehszlovák delegáció hajlandó lett volna Vága, Alsó-jattó, Nagycétény, Bori, Hévmagyarád, Alsópokorág, Felsőzellő, Felsőfalu, Pádár, Andrási, Ájfalucska, Jászómindszent, Rudnok, Nagyszalánc, Szalánchuta, Újszállás és Mészpest községeket – megfelelő ellenérték fejében – Magyarországnak átengedni.

A magyar delegáció a következő ellenértéket ajánlotta fel: lemondott volna a határmenti csehszlovák telepekről (Miloslavov, Gessalyovo, Kopanica és Deges). Átadták volna Cseklészt és Zsitvaújfalut, de azoknak csupán csökkentett területével. Így akartak lehetőséget adni az ott levő magyarok számára az átköltözéshez. Ugyancsak hajlandók voltak átadni Németguráb egy részét, amely község még a demarkációs vonalon túl feküdt, amelyet azonban a döntőbírósi határvonal magyarázata alapján a magyarok maguknak követeltek. Átengedték volna Szencz, Magyarbél és Németbél északnyugati részeit úgy, hogy az ott vezetett magasfeszültségű villamosvezeték csehszlovák területen maradjon. Pusztaföldemesnél hajlandók voltak – a vasút által elvágott részért – Magyardiószeg határából Újhegyi major területét átadni. Nagyhindnél és Kálasznál hajlandók voltak a kataszteri határt – a szlovák lakosság érdekében – Cseklészhez hasonlóan megosztani. Átadták volna Ebeck, Mikszáthfalva és Nándrás községeket, valamint Csányk és Barakonyt. Ugyancsak átadták volna Kavocsán községet, határának egy részével együtt. Nagyszalánc község ellenében felajánlották Velejte és Gercsely szlovák lakosságú községeket.²⁸

A csehszlovák delegáció a magyar javaslatot általában elfogadhatónak találta. Közölték, hogy amennyiben Csáb és Dacsókeszi községeket nem kaphatják meg, úgy csak vagy Kálasz, vagy Nagyhind átadására hajlandók. A magyar fél azonban ragaszkodott Kálasz és Nagyhind községeknek Magyarországhoz való csatolásához.

A szlovák bizottság hajlandó volt a szlovák határt teljesen külön tárgyalni, illetőleg véglegesíteni, függetlenül a ruszin határ megállapításától.²⁹ A magyar kormány a rutén megbízottakkal csak a szlovák határ munkálatainak befejezése után kívánt tárgyalni.

A csehszlovák delegáció azzal az indokolással, hogy a magyar javaslat az ő javaslatuk egyensúlyának a megbomlását idézte elő, kérte Csáb, Dacsókeszi, Györke és Regeteruska községeket. Átadták volna Kálasz, Nagyhind, Aranyida és Rekenyeújfalu községeket. Nem voltak hajlandók átadni Szántót, Meczenzéfet – itt politikai okokra hivatkoztak – és Nagyszaláncot. A tárgyalásokon azonban hajlandók voltak Csáb-ról lemondani.³⁰

A bizottság február 15-én négy helyszíni bizottságot jelölt ki, amelyek a Csáb–Dacsókeszi, Osgyán–Rimaszombat és Kassa melletti határszakaszokra kiszálltak és a helyi szakértők bevonásával a jelzett határszakaszokon még függőben lévő kérdések megoldására – a helyszín tanulmányozása után – javaslatokat tettek. Ezek összegzésével véglegesítették a magyar javaslatot.

E javaslat szerint a magyar fél átengedné Cseklészt, Jászómindszent, Rudnok és Aranyida ellenében. Átadták volna a határmenti cseh telepeket (Miloslavov, Alsobeta, Gessalyovo, Kapanica, Deges pusztája és az Osgyán–Rimaszombat-i úttól Északra lévő terület), Magyargurab-ot, Ebeck-et, Mikszáthfalva-t, Nándrás-t, Kovacsán-t és Zsitvaújfalu-t, Nagycétény, Kálasz, Nagyhind, Alsópokorág, Andrási, Rekenyeújfalu és Ájfalucska ellenében. Elfogadták volna Vága községnek Magyarországhoz való csatolását a tiszta szlovák lakosságú Gány és Barakony községek ellenében, valamint Mészpest község idecsatolását a Velejte-i vasútkanyar ellenében.

A bécsi döntőbírói térképeken végzett pontos mérések alapján Magyarországhoz tartozónak tekintették Alsójattó, Bori, Hévmagyarád, Felsőzellő, Pádár, Felsőfalu, Kisvisnyó, Jászó és Bajánháza községeket. Ugyanezen az alapon Csehszlovákiához tartozónak tekintették Hideghét, Kövi és Feketermező községeket.

A nagyobb cserék keretében a magyar fél megkapta volna Pusztaföldemes kataszteri te-

rületének déli részét (a vasút miatt), a csehszlovák fél pedig Magyarbél, Németbél és Szencz kataszterének északnyugati részét (a villamosvezetés miatt). A magyar fél átadta volna Csáb és Dacsókeszi kataszterének északi részét (az út miatt) és megkapta volna Felső-Fehérkút délnyugati részét (a magyar telepések miatt). Egeg határából átadták volna a besztercebányai püspök erdejét, ezzel szemben a magyar fél kiterjesztette volna Kassa határát a kassai erdők egy részével.³¹ A magyar bizottság álláspontja az volt, hogy ezen a javaslaton csak abban az esetben változtatnak, ha a csehszlovák fél hajlandó Meczenzéfet átadni. Ennek ellenében a magyar fél átadta volna Velejte, Gercsely, Kiszte és Barancs községeket.

Az 1939. február 20-i ülésen megegyeztek a határvonal szlovákiai részére vonatkozólag. A magyar fél megkapta – vonalhelyesbítése alapján: Bori, Hévmagyarád, Pádár, Felsőfalu, Felsőzellő, Jászó (részben már magyar birtokban volt), Bajánháza, Mészpest községeket; cserealapon: Alsójattó, Nagycétény, Kálasz, Nagyhind, Alsópohorágy, Andrási, Rekenyeújfalu, Ájfalucska, Jászómindszent, Aranyida, Rudnok községeket. A magyar fél leadta – vonalhelyesbítése alapján: Hideghét, Kövi, Feketemező községeket. Cserealapon leadta: Cseklész, Zsitvaújfalu, Magyargurab, Ebeck, Mikszáthfalva, Nandrás, Kavocsán, Velejte községeket és a cseh kolóniákat (Miloslavov, Alsbeta, Gessalyovo, Kopanica, Degespuszta, Molnárka).³²

A magyar kormány továbbra is fenntartotta annak a lehetőségét, hogy az elvben megállapított végleges határ mentén a tulajdonjog alapján változások legyenek.

A február 27-i ülésén a magyar–szlovák határ egyes részletkérdéseit vitatták meg. Általában – a Szenczi határ kivételével – a magyar kívánságoknak megfelelően létrejött a megállapodás. Az addigi megegyezéshez viszonyítva jelentősebb eltérés csak Kavocsán és Barancs cseréje esetében volt, itt Kavocsán község helyett Barancs községet adta le a magyar fél.³³

Március 1-jén létrejött a végleges megállapodás a szlovák–magyar határon a részletek tekintetében is. A bizottságok befejezték a végleges jegyzőkönyveket és megrajzolták a térképeket.³⁴ A végleges jegyzőkönyveket a kormányok elé terjesztették, hogy ennek alapján igazítsák ki a demarkációs vonalat, és ezután kerüljön sor a határmegállapodások formális nemzetközi egyezménybe foglalására. Ezt az egyezményt, amely az egész határt egységesen fogja megállapítani, a magyar politikusok véleménye szerint nem kell törvénybe cikkelyezni, hanem csak egyszerűen közzétenni, mint a bécsi döntőbírósi határozat végrehajtásaképpen létrejött megállapodást.

2.2.4. 1939. márc. 7-i határegyezmény

Március 3-án a magyar kormány megadta a hozzájárulását, és így az 1939. március 7-én kötött végleges határegyezmény következtében Magyarország tiszta nyeresége 132 km² lett, 3660 magyar és 1263 szlovák lakossal. Ezt eredményezte a bécsi térkép vonalának térképi és terepi értelmezése. A Bizottság a határt 1 : 75 000 méretarányú térképeken vonta meg.³⁵ A Zárójegyzőkönyv szerint mindegyik eredeti példányához két sorozat térképet csatoltak, amelyeknek egyike magyar, másik a csehszlovák kiadású volt. A csatolt térképek a Zárójegyzőkönyv kiegészítő részét képezték. A térképeken megvont határvonalak „egyezőek és a hitelesség jellegével bírtak”. A szóban forgó térképek között felmerülő ellentmondások esetén a határvonal leírása volt mérvadó. Ugyanez állt a térképek és a leírás szövege között felmerülő esetleges eltérésekre, kivéve azokat az eseteket, ahol a leírás az ellenkezőjét mondta.³⁶

1939. március 14-én a területátadásokra vonatkozóan az illetékes katonai megbízottak – szlovák részről Viest hadosztály tábornok, magyar részről Andorka Rudolf vezérkari ezre-

des – megállapodást kötöttek. A megállapodás értelmében a megszálló csapatok utasítást kaptak, hogy ott, ahol a kiadott térképeken az országhatár a kataszteri határral egyezőnek van feltüntetve, és a valóságban attól kisebb – kétségtelenül megállapítható – eltérések vannak, igyekezzenek azonnal megszállni a kataszteri határt. Ebben az időben még nem álltak a csapatok rendelkezésére kataszteri térképek, ezért sem elvárni, sem megkövetelni nem lehetett, hogy a katonai hatóságok mindenütt a helyes határt szállják meg. Ez nem minden esetben ment zökkenőmentesen, pl.: Kelecsény pusztá (Rimaszombatól ÉNY-ra) szlovákok szerint nem tartozik Rimaszombat kataszteri határához. Ezért kérték annak visszaadását, illetve nem akarták átadni. A 2. határvadász zászlóalj portyázó századparancsnoka azonban ragaszkodott az átvételhez, de egyben megállapodást kötött, hogy döntésre előterjeszti az ügyet. A kérdés eldöntéséig – a megállapodás értelmében a helyi bizottságok fogják majd kivizsgálni – a 75 000 térképbe berajzolt vonalhoz tartották magukat.³⁷

A március 7-i és az ezt kiegészítő április 4-i jegyzőkönyv szerint a határoknak a helyszínen történő kijelölését a Határmegállapító Bizottság által felállítandó vegyes Helyi Bizottságoknak kellett végrehajtani. Így állt fel a Határkijelölő Központi Bizottság, amelynek feladata a megállapított 950 km hosszú határvonal kijelölésére és kitűzésére.³⁸

JEGYZETEK

1. Suba János (2008): Államhatárok- a földrajzi tér elválasztása In. *Geographia generalis et specialis* Tanulmányok a Kádár László születésének 100. évfordulóján rendezett tudományos konferenciára Debrecen 2008. (szerk.: Szabó József–Demeter Gábor) 381–386. p.
2. 1 : 750 000 méretarányú térképmű (Übersichtskarte von Mitteleuropa) Az Osztrák–Magyar Monarchia legkisebb méretarányú katonai térképműve volt. A 45 szelvényből álló térképmű kis méretarányánál fogva jó áttekinthetőséget nyújtott jelentős kiterjedésű területekről a felsőbb hadvezetés számára. 2 féle vetületben készült el. A Bonne féle vetületben négy színben és csíkozásos domborzat ábrázolásban. Itt 1 szelvény mérete 39 x 33 cm, és 72 400 km²-nyi területet ábrázol. A magyar katonai térképészet örökölte e térképművet és állandóan aktualizálta tartalmát. Politikai és stratégiai tervezéshez ezt használták. Ugyanezt a méretarányú térképet használta a csehszlovák vezetés is. Suba János (2004): Osztrák-magyar Monarchia katonai térképei (A tiszt legfontosabb segédeszköze) In. „*Boldogtalan hadiidők...*” avagy: *ami a „boldog békeidők” után következett 1914–1918* (Szerk.: Ravasz István) Bp., 248–252. p.
3. A felvidék térszerkezetére lásd: Csüllög Gábor (2007): A Felvidék Magyarország történeti térszerkezetében. In. *Dr. Peja Győző emlékkönyv*. (szerk.: Frisnyák S.–Gál A.), Nyíregyháza–Szerencs, 2007. 201–225. p. Csüllög Gábor (2010): A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. In. *Közép-európai Közlemények*, III. évfolyam 4. szám (No 11.) 2010. 56–61. p.
4. Ez a bizottság nem keverendő össze a trianoni határvonalat kijelölő (Magyar–csehszlovák) Határmegállapító bizottsággal. Arról bővebben: Suba János (1999a): Magyarország határának kitűzése és felmérése 1921–1925 között. (A határmegállapító bizottságok működése) 1999. 1–264. p. Suba János (2002a): Egy határmegállapító bizottság anatómiája: a magyar–csehszlovák határmegállapító bizottság szervezete 1921–1925. In. „*Ahol a határ elválaszt*” *Trianon és következményei a Kárpát-medencében* (Szerk.: Pásztor Cecília), Balassagyarmat–Várpalota 2002. 199–224. p.
5. A bizottság magyar delegációjának elnöke Medvey Aurél ny. altábornagy, a Térképészeti Intézet volt igazgatója, tagjai: Dr. Tátray István miniszteri tanácsos, a Pénzügyminisztérium IX/b. (Állami Földmérés) vezetője, a Honvédelmi Minisztérium részéről Dr. Rakolcai László vezérkari őrnagy és Rédey László m. kir. mérnök voltak. Suba János (2001): A Magyarországi határváltozások végrehajtói – a Határmegállapító Bizottságok a XX. Században In. *Tanulmányok a XIX–XX. század történetéből* (szerk.: Zeidler Mklós) Bp., 273–284. p.
6. A trianoni határ megállapításra lásd: Suba János (1999a): Magyarország határának kitűzése és felmérése 1921–1925 között. (A határmegállapító bizottságok működése) doktori disszertáció. (Kézirat) Bp. 1996. 25. p.

7. A kettős birtokosokra lásd: Suba János (1999b): Vámutak topográfiája: határszéli forgalom Magyarország északi határszakaszán 1920–1938 között. In: „Változó világ, átalakuló politikai földrajz” Első magyar politikai földrajzi konferenciakötete. (szerk.: Dr. Papp Norbert–Dr. Tóth József), 1999. Pécs 201–206. p.
8. Országos Levéltár. A magyar külügyminisztérium levéltára, Gazdaság-politikai osztály iratai, Az ülések jegyzőkönyvei (továbbiakban: OL K 69. IV. d.). A magyar–csehszlovák Határmegállapító Bizottság magyar tagjai és a minisztériumok szakértői 1938. évi november hó 9-i értekezlete.
9. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. november 9-i üléséről.
10. A határkövek történetére lásd: Suba János (2002b): A magyar–csehszlovák határszakasz határköveinek története 1938-ban. In: *A Nógrád megyei Múzeumok évkönyve XXVI.* (szerk.: Kapros Márta–Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor) Balassagyarmat–Salgótarján 2002. 139–160. p.
11. 1 : 75 000 méretarányú részletes térképmű (Spezialkarte) a Habsburg Birodalom III. katonai felvételének a legrészletesebb és legnagyobb méretarányú kiadásra szánt térképműve volt. Nagy részletgazdagság, jó olvashatóság, erőteljes ábrázolási mód jellemezte. Domborzatábrázolása csíkozásos, 100 méteres alapszintvonalakkal. Fekete színben sokszorosították. Egy térképszelvény mérete 50 x 37 cm, és 1056 km²-nyi területet ábrázol. A történeti Magyarország területét 367 db, a mai Magyarország területét 122 db szelvény fedi le. A Monarchia utódállamai közül Magyarország, Csehszlovákia és Ausztria tartotta meg. A magyar királyi honvédség csapattérképe volt. Ezt az 1 : 75 000 méretarányú térképet állandóan helyesbítették. A polgári és a turista térképek alapanyagául szolgált. A csehszlovák hadvezetés is ezt a méretarányú térképet használta. Suba János (2005): A Honvédség térképei In: „...És Újfént hadiidők!” (avagy a „boldog békeidők” nem térnek vissza) 1939–1945 (Szerk.: Ravasz István) Bp., 328–332. p.
12. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. november 10-i üléséről.
13. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. november 14-i üléséről.
14. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. november 15-i üléséről.
15. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. november 16-i üléséről.
16. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. november 17-i üléséről.
17. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. november 18-i üléséről.
18. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. december 7-i üléséről.
19. OL. K 69. III. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. december 7-i üléséről.
20. OL. K 69. III. b. – Honvéd Vezérkar Főnökének átirata (jelentés a 381214/1. hdm. I. vkf. Meccenzéfi eseményről).
21. OL. K 69. III. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. december 10-i üléséről.
22. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. december 17-i üléséről. A csehszlovák delegáció vitatta a területek értékelését. A bizottság megállapította, hogy a területcserénél számba jöhető területek értékelésének tekintetében a magyar és csehszlovák számításbeli eredmények között csupán mennyiségi, abszolút különbségek vannak, míg az egyes számításbeli eredmények közötti arány mindkét részen ugyanaz, ami a számításoknál alkalmazott szorzószámok különbözőségének tulajdonítható. Uo.
23. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. december 17-i üléséről.
24. A csehszlovák telepítésekre és a földreformra lásd: Simon Attila (2004): Légionárius telepítések Dél-Szlovákiában a két világháború közötti időszakban. *Századok* 2004. 6. szám. 1301–1380. p.
25. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. december 17-i üléséről.
26. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1938. december 20-i üléséről.
27. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. február 7-i üléséről.
28. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. február 9-i üléséről.
29. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. február 10-i üléséről.
30. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. február 15-i üléséről.
31. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. február 18-i üléséről.
32. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. február 20-i üléséről.
33. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. február 27-i üléséről.
34. OL. K 69. IV. d. – Jelentés a H.K.B. 1939. március 2.-i üléséről.

35. A határvonalra lásd: Suba János (2003–2004): Az első magyar–szlovák határ leírása. In. *A Nógrád megyei múzeumok évkönyve 2003–2004 (XXVII–XXVIII kötet)* (Szer: Mattis F.–Bagyinszky I.-né–Győriné Mojzses A.) Salgótarján 2003–2004., 61–80. p.
36. OL. K 69. IV. d. – Zárójegyzőkönyv.
37. Hadtörténelmi Levéltár VKF/1939. 70.212/eln.19.-1939. VKF. jelentés az átadásról.
38. A Felvidéki határkijelölésre Lásd: Suba János(1997): *Területvisszacsatolások határkijelölő munkálatai*. In. *Rendvédelemtörténeti füzetek* 1997. V. évf. 6. szám. 98–103. p.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csüllög Gábor (2007): A Felvidék Magyarország történeti térszerkezetében. In. *Dr. Peja Győző emlékkönyv*. (szerk.: Frisnyák S.–Gál A.), Nyíregyháza–Szerencs, 2007. 201–225. p.
- Csüllög Gábor (2010): A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. In: *Közép-európai Közlemények* III. évfolyam 4. szám (No. 11.) 2010. 56–61. p.
- Suba János (1997): Területvisszacsatolások határkijelölő munkálatai. In. *Rendvédelemtörténeti füzetek* 1997. V. évf. 6. szám. 98–103. p.
- Suba János (1999a): Magyarország határának kitűzése és felmérése 1921–1925 között. (A határ-megállapító bizottságok működése) 199. 1–264. p.
- Suba János (1999b): Vámutak topográfiája: határszéli forgalom Magyarország északi határszakaszán 1920–1938 között. In. „*Változó világ, átalakuló politikai földrajz*” I. magyar politikai földrajzi konferencia előadásai (szerk.: Dr. Papp Norbert–Dr. Tóth József), Pécs, 1999. 201–206. p.
- Suba János (2001): A Magyarországi határváltozások végrehajtói – a Határmegállapító Bizottságok a XX. Században In. *Tanulmányok a XIX–XX. század történetéből* (szerk.: Zeidler Miklós), Bp. 273–284. p.
- Suba János (2002a): Egy határmegállapító bizottság anatómiája: a magyar–csehszlovák határmegállapító bizottság szervezete 1921–1925. In. „*Ahol a határ elválaszt*” Trianon és következményei a Kárpát-medencében. (Szerk.: Pásztor Cecília), 199–224. p. Balassagyarmat–Várpalota 2002.
- Suba János (2002b): A magyar–csehszlovák határszakasz határköveinek története 1938-ban. In. *A Nógrád megyei Múzeumok évkönyve XXVI.* (szerk.: Kapros Márta–Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor) Balassagyarmat–Salgótarján 2002. 139–160. p.
- Suba János (2003–2004): Az első magyar–szlovák határ leírása. In. *A Nógrád megyei múzeumok évkönyve 2003–2004 (XXVII–XXVIII. kötet)* (Szerk.: Mattis F.–Bagyinszky I.-né–Győriné Mojzses A.) Salgótarján 2003–2004. 61–80. p.
- Suba János (2004): Osztrák–magyar Monarchia katonai térképei (A tiszt legfontosabb segédeszköze) In. „*Boldogtalan hadiidők...*” avagy: ami a „*boldog békeidők*” után következett 1914–1918. (Szerk.: Ravasz István) 248–252. p.
- Suba János (2005): A Honvédség térképei. In. „*...És Újfent hadiidők!*” (avagy a „boldog békeidők” nem térnek vissza) 1939–1945. (Szerk.: Ravasz István) Bp. 328–332. p.
- Suba János (2008): Államhatárok – a földrajzi tér elválasztása. In. *Geographia generalis et specialis* Tanulmányok a Kádár László születésének 100. évfordulóján rendezett tudományos konferenciára, Debrecen 2008. (szerk: Szabó József–Demeter Gábor) 381–386. p.